

I. Економски движења во периодот јануари - јуни 2001 година

Макроекономските остварувања во Република Македонија во првата половина од 2001 година беа во тесна врска со неповолниот развој на настаните на политички и безбедносен план. Влошената безбедносна состојба поради воените дејствија во северо-западниот дел од државата кои започнаа од средината на февруари 2001 година, имаа негативен одраз врз сите сектори од економијата, што резултираше со отежнати услови на работење и вложување на макроекономските перформанси.

Табела 1

Основни економски индикатори

	XII.2000	I.2001	II.2001	III.2001	IV.2001	V.2001	VI.2001	I-VI.2001/ I-VI.2000
динамика на движење на индустриско производство (месец/ист месец од претходна година, во %)	1,4	0,4	-6,8	-16,9	-4,0	-6,2	-15,8	-8,8
- средства на трудот	-23,6	51,4	4,5	21,4	50,7	58,1	16,6	31,6
- материјали за репродукција	-8,4	-4,6	-10,1	-21,0	-12,3	-16,7	-22,3	-15,1
- стоки за лична потрошувачка	21,4	3,6	-2,3	-11,7	5,7	8,6	-8,4	-1,2
								VI.2001/ XII.2000 (во %)
број на вработени (во апсолутен износ)	307.220	306.822	305.331	304.706	303.669	303.200	302.558	-1,5
- стопански дејности	220.064	219.868	220.199	221.308	220.877	220.565	219.891	-0,1
- нестопански дејности	87.156	86.954	85.132	83.398	82.792	82.635	82.667	-5,1
								I-VI.2001 (вкупно)
јавни приходи (по месеци, во милиони денари)	11.008	7.774	7.700	8.97	7.703	7.877	7.889	47.913
- вкупни буџетски приходи	6.575	4.508	4.156	4.936	3.766	4.186	3.683	25.234
- вкупни приходи на фондовите	4.433	3.266	3.544	4.034	3.937	3.691	4.206	22.678
								I-VI.2001 (вкупно)
јавни расходи (по месеци, во милиони денари)	18.188	8.653	7.190	9.187	8.968	8.783	10.687	53.468
- вкупни буџетски расходи	12.902	5.185	3.482	5.029	5.274	4.848	6.910	30.728
- вкупни расходи на фондовите	5.286	3.468	3.708	4.158	3.694	3.935	3.777	22.740
								I-VI.2001 (вкупно)
промет во трговијата (по месеци, во милиони денари)	12.847	10.741	11.195	12.492	11.825	11.773	11.966	69.992
- трговија на мало	4.997	4.367	4.546	5.019	4.748	4.781	4.652	28.114
- трговија на големо	7.850	6.374	6.649	7.473	7.077	6.992	7.314	41.878
								I-VI.2001 (просек)
просечно исплатена нето плата по работник (по месеци, во апсолутен износ)	10.526	10.485	10.190	10.514	10.417	10.556	10.519	10.445
								I-VI.2001/ I-VI.2000
трошоци на животот (месец/претходен месец, во %)	0,4	-0,3	1,3	0,1	0,9	0,5	2,0	6,0
								I-VI.2001/ I-VI.2000
цени на мало (месец/претходен месец, во %)	0,3	-0,5	0,4	0,0	0,3	0,5	1,9	6,9
- стоки	0,1	-1,2	0,6	0,1	0,4	0,8	2,7	4,9
- услуги	0,7	0,9	-0,1	0,0	0,1	0,0	0,4	11,0
								I-VI.2001/ I-VI.2000
цени на производители на индустриски производи (месец/претходен месец, во %)	-0,1	-1,9	1,9	0,1	0,1	-0,5	0,9	4,2
номинален девизен курс денар/ДЕМ (среден курс, крај на месец)	31,08	31,09	31,11	31,13	31,14	31,15	31,17	
номинален девизен курс денар/САД долар (среден курс, крај на месец)	65,33	66,12	66,40	68,86	67,50	71,20	71,62	

Како последица на делувањето на бројни фактори (пораст на цената на нафтата на светските берзи, фактори од системски карактер, психолошки фактори и сл.), во првата половина од 2001 година инфлацијата во Република Македонија, мерена преку трошоците на животот, оствари умерен пораст, кој отстапуваше од очекувањата и проекциите за овој период од годината. Сепак, зголемувањето на инфлацијата е од привремен карактер, со оглед на тоа што нема нарушувања кај фундаменталните фактори кои претставуваат потенцијални генератори на инфлацијата. Во вакви услови, значајна улога имаше цврстата определба за одржување на стабилноста на девизниот курс на денарот и спречување на инфлационата спирала девизен курс - цени. Притоа, движењето на трошоците на животот во првата половина од 2001 година беше проследено со речиси идентични движења на цените на мало.

Контракцијата на производствената активност во првата половина од 2001 година, наметната главно од отежнатото снабдување со сировини и репроматеријали и намалената извозна побарувачка за домашните производи на странските пазари, детерминираше висок пад на индустриското производство. Тоа беше проследено со намалување на вработеноста, како и со реален пад на платите. Со тоа, проблемот на висока невработеност и натаму останува присутен во македонската економија.

Влошената безбедносна состојба во земјата во првата половина од 2001 година доведе до високи расходи на буџетот за воени и безбедносни потреби, при изразено намалување на буџетските приходи како последица на намалената економска активност. Ваквите дивергентни движења резултираа со појава на буџетски дефицит. Притоа, експанзивноста на фискалната политика детерминираше рестриктивност на монетарната политика, како неопходен предуслов за одржување на макроекономската стабилност.

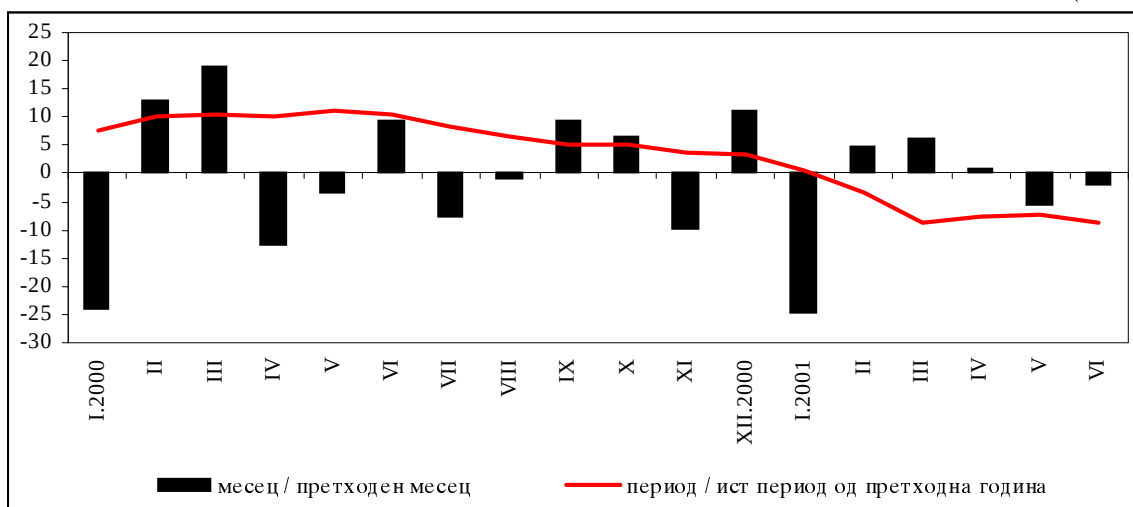
1.1. Индустриско производство

Во периодот јануари - јуни 2001 година, индустриското производство отстапи од досегашните вообичаени движења за првата половина од годината, остварувајќи просечна стапка на опаѓање од 8,8% во однос на истиот период од 2000 година. Анализирани од 1996 година наваму, во првата половина од годината индустриското производство континуирано бележи пораст, освен во 1999 година кога беше регистриран пад поради воените случувања во СР Југославија. Намалената производствена активност во првата половина од 2001 година е детерминирана од истовремено делување на повеќе фактори. Имено, воените случувања во северо-западниот дел од земјата од февруари 2001 година и влошувањето на безбедносната состојба, мошне неповолно се одразија врз целокупниот макроекономски амбиент. Во услови на неизвесност и влошени услови за работа, кај економските субјекти во земјата се појави воздржаност од нови инвестиции. Истовремено, отежнатото снабдување со сировини и репроматеријали, како и големиот број откажани договори склучени со странски партнери значително го редуцираа производството. На сето ова се надоврза и намалената надворешно-трговска размена поради намалената извозна побарувачка за македонските производи условена од нестабилноста во регионот. Меѓудругото, за високиот пад на индустриското производство придонесува и високата споредбена основа од првото полугодие од 2000 година, кога беше регистрирана експанзивна економска активност по завршувањето на воените дејства во СР Југославија.

Графикон 1

Динамика на движење на индустриското производство

(во %)

Анализирано според намената, падот на индустриското производство во првото полугодие од 2001 година е последица на намаленото производство на материјал за репродукција и на стоки за широка потрошувачка (за 15,1% и 1,2%, соодветно). Наспроти тоа, производството на средства за работа оствари висок пораст од 31,6%. Сепак, тој не беше доволен да се компензира падот кај останатите две компоненти.

Табела 2

Производството во поважни индустриски гранки

(индекси)

	структура (во %)	VI.2001 VI.2000	I-VI.2001 I-VI.2000
Вкупно	100,0	84,2	91,2
Средства за работа		116,6	131,6
Материјал за репродукција		77,7	84,9
Стоки за широка потрошувачка		91,6	98,8
Позначајни гранки на дејност:			
Електростопанство	17,4	81,6	93,1
Црна металургија	4,3	62,1	63,8
Производство на обоени метали	3,0	84,4	80,0
Металопработувачка дејност	3,2	98,5	91,1
Производство на електрични машини и апарати	5,1	106,3	119,0
Производство на базни хемиски производи	5,5	52,9	68,4
Преработка на хемиски производи	6,1	94,0	103,8
Производство на градежен материјал	5,1	75,5	89,7
Производство на готови текстилни производи	6,0	102,1	99,3
Производство на прехранбени производи	11,9	85,9	92,9
Производство на пијалоци	5,9	109,9	122,6
Производство и преработка на тутун	6,8	75,9	72,2

Контракцијата на производствената активност во анализираниот период се однесува на 23 од вкупно 32 индустриски гранки, кои опфаќаат 76,1% од вкупното индустриско производство. Од водечките индустриски гранки, најголем пад е

регистриран кај црната металургија (за 36,2%), производството на базни хемиски производи (за 31,6%) и производството и преработката на тутунот (за 27,8%), што кореспондира со намалената извозна побарувачка за овие производи на странските пазари.

Движењето на индустриското производство по месеци во првата половина од 2001 година во голем дел отстапува од вообичаените движења и е одраз на неповолниот развој на настаните сврзани со безбедносната состојба во државата. Највисок месечен пад е регистриран во јануари (24,5%), што претставуваа вообичаена појава под влијание на сезонски фактори. Производството се намали и во мај (5,6%) и јуни (1,8%), делумно под влијание на сезонски фактори, а делумно поради влошените макроекономски услови на работење од ескалацијата на безбедносната криза во земјата. Во февруари и март индустриското производство забележа месечен пораст (4,7% и 6,2%, соодветно), меѓутоа овие стапки на пораст се пониски од вообичаените за овие месеци од годината, главно поради забавената производствена активност. Во април дојде до израз комплетното нарушување на вообичаената динамика на производниот циклус, така што индустриското производство наместо вообичаен пад, забележа месечен пораст (1,0%).

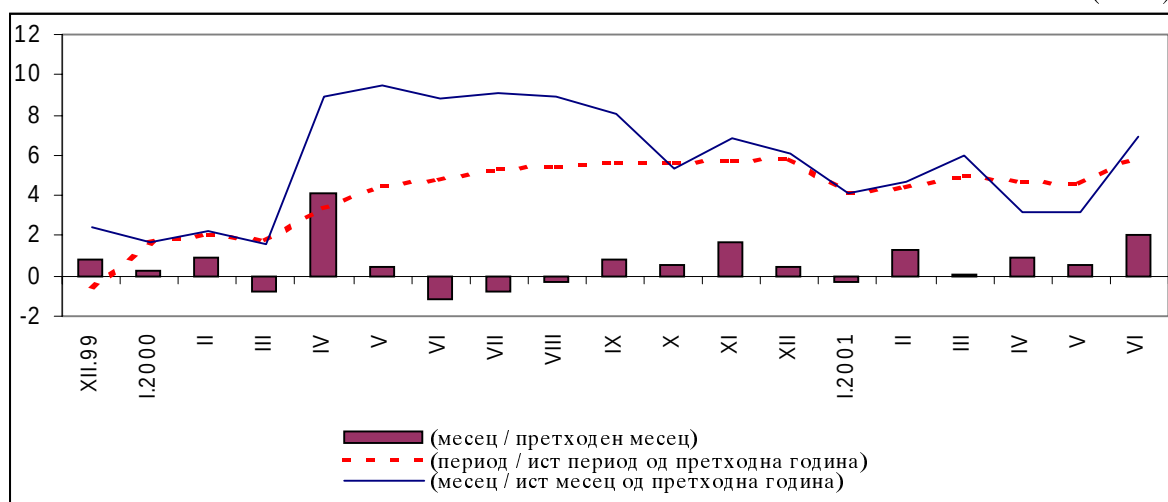
1.2. Движење на цените

Во првата половина од 2001 година беше регистриран благ пораст на инфлацијата во Република Македонија. Имено, по релативно интензивираниот пораст во втората половина од претходната година, просечната стапка на пораст на инфлацијата во првите пет месеци од 2001 година бележеше умерени движења со тенденција за нејзино забавување, но ваквиот поволен тренд беше прекинат во јуни, кога беше регистриран поинтензивен месечен пораст. Тоа детерминираше просечната стапка на инфлација, мерена преку движењето на трошоците на животот, во периодот јануари - јуни 2001 година да достигне 6,0%, што е за 0,2 процентни поени повисоко ниво во однос на просекот во 2000 година. Притоа, годишната стапка на инфлација (јуни 2001 / јуни 2000 година) изнесуваше 6,9%.

Графикон 2

Движење на трошоците на животот

(во %)

Умерената стапка на инфлација во првото полугодие од 2001 година се должи на влијанието на следните фактори:

а) Зголемувањето на цената на суровата нафта на светските берзи во февруари и мај 2001 година. Со тоа, увозните инпути на производителите на нафтени деривати поскапеа, што доведе до зголемени цени на енергенсите и следствено до пораст на општото ниво на цени;

б) Либерализацијата во формирањето на цените на брашното и лебот во февруари 2001 година, што резултираше со поизразен пораст на цените на лебот, печивата и производите од жито;

в) Високото ниво на готови пари во оптек, поради исплатата на дел од државните обврзници за старото девизно штедење, реформите во јавната администрација, откупот на тутунот од производителите и исплатата на надоместокот на припадниците на резервниот состав на полицијата и армијата. Тоа доведе до зголемување на агрегатната побарувачка, што во услови на редуцирана понуда поради влошената безбедносна состојба во државата резултираше со умерен пораст на општото ниво на цените во економијата;

г) Зголемената побарувачка за девизи под влијание на психолошките фактори поради неизвесноста и ескалацијата на воената криза во северо-западниот дел од државата, доведе до притисоци за депресијација на девизниот курс на денарот на менувачкиот пазар. Флуктуациите на девизниот курс на денарот релативно брзо се одразуваат врз нивото на цените, што посебно дојде до израз во јуни 2001 година;

д) Невообичаено високите цени на земјоделските производи во јуни 2001 година, поради намалената понуда на овие производи на домашниот пазар;

ѓ) Пониската споредбена основа што се должи на релативно пониските трошоци на животот во периодот пред воведувањето на ДДВ во 2000 година.

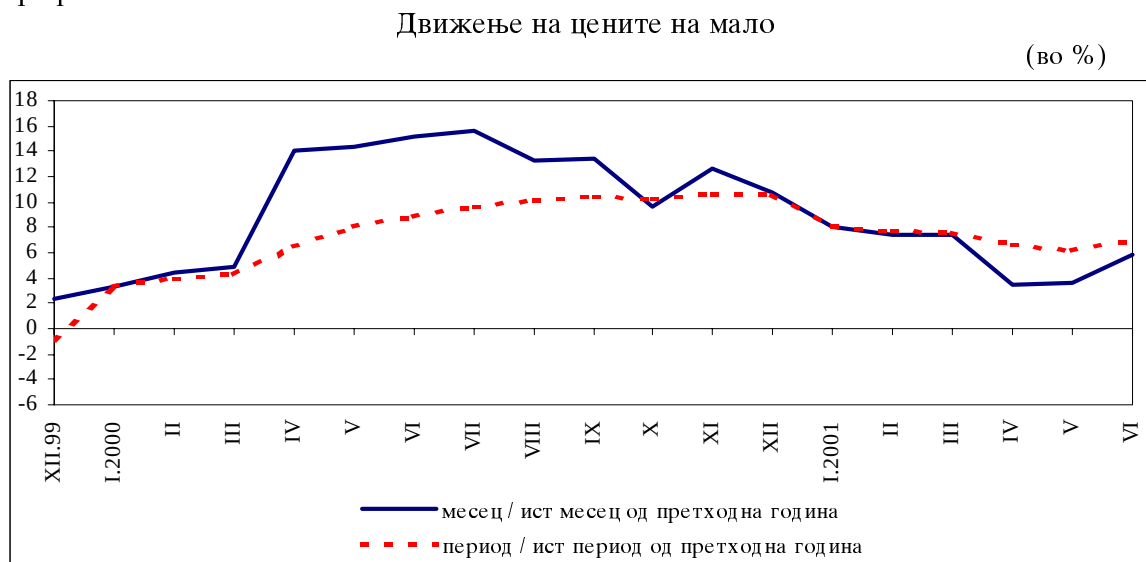
Со оглед на сложеноста на состојбата во која се најде македонската економија во првата половина од 2001 година, од големо значење беше координираноста на монетарната и фискалната политика и цврстата определба за одбрана на девизниот курс на денарот во однос на германската марка. Тие имаа за цел сузбивање на инфлаторните очекувања и оневозможување на инфлационата спирала девизен курс - цени. Имајќи ги предвид факторите кои го детерминираа движењето на инфлацијата, се оценува дека порастот на стапката на инфлација во набљудуваниот период ќе има привремен карактер, а времетраењето ќе зависи од сложеноста на состојбата и разрешувањето на безбедносната криза во земјата.

Набљудувано од структурен аспект, порастот на трошоците на животот во периодот јануари - јуни 2001 година во однос на истиот период од претходната година, го детерминираа зголемените трошоци за сообраќајни средства и услуги (за 14,2%), домување (за 7,4%) и исхрана (за 9,3%).

Од динамички аспект, освен падот на месечна основа во јануари, во останатите месеци од првата половина од 2001 година трошоците на животот остварија месечни стапки на пораст. Притоа, највисок пораст беше остварен во јуни (2,0%) и февруари (1,3%). Порастот во јуни првенствено се должи на повисоките трошоци за исхрана поради поскапувањето на земјоделските производи и ефектот од флуктуациите на девизниот курс на денарот на менувачкиот пазар. Порастот во февруари кореспондира со зголемувањето на цените на брашното и лебот, поради овозможената либерализација при нивното формирање.

Истите фактори кои го детерминираа движењето на трошоците на животот, влијаеја и врз движењето на цените на мало. Поради тоа, цените на мало во првите шест месеци од 2001 година имаа идентични флукуации како и трошоците на животот. Така, цените на мало во првата половина од 2001 година во однос на истиот период од минатата година во просек се повисоки за 6,9%. Регистрираниот пораст се должи на повисоките цени на земјоделските производи (за 9,2%), прехранбените производи (за 6,4%) и пијалоците (за 6,3%). Годишната стапка на пораст на цените на мало (јуни 2001 / јуни 2000 година) изнесува 5,8%.

Графикон 3

Набљудувано по месеци, динамиката на движење на цените на мало во првата половина од 2001 година речиси во потполност е идентична со онаа на трошоците на животот. Така, тие во јануари забележаа месечен пад, а во март беа непроменети, односно го задржаа нивото од претходниот месец. Во останатите четири месеци, беше регистрирано нивно зголемување на месечна основа. Највисок пораст од 1,9% е регистриран во јуни, поради порастот на цените на земјоделските производи.

Трајната (базична) стапка на инфлација, изразена преку движењето на цените на мало и од која е исклучено влијанието на цените на прехранбените производи и цените на енергијата (нафта и нафтени деривати), во јуни 2001 година изнесуваше 5,3%, при што како база е земен просекот од 2000 година.

Вредноста на потрошувачката кошница за исхрана и пијалоци¹ во јуни 2001 година достигна 10.358 денари. Во однос на истиот месец од претходната година, во јуни 2001 година вредноста на потрошувачката кошница е повисока за 9,2%. Главна причина за високата вредност на овој показател е значителниот пораст кај категоријата “свеж и преработен зеленчук” (за 41,3%), поради високиот пораст на цените на земјоделските производи во јуни оваа година. Истовремено, висок пораст бележи и категоријата “жито и производи од жито” (18,6%), што се должи на овозможеното слободно формирање на цените на овие производи во февруари 2001 година.

¹ Сите производи од категоријата исхрана и пијалоци, кои ја сочинуваат кошницата, се одредени како просечни месечни потреби на едно четиричлено неземјоделско домаќинство и тој список на производи е константен (исти производи - исти количества), во текот на една година.

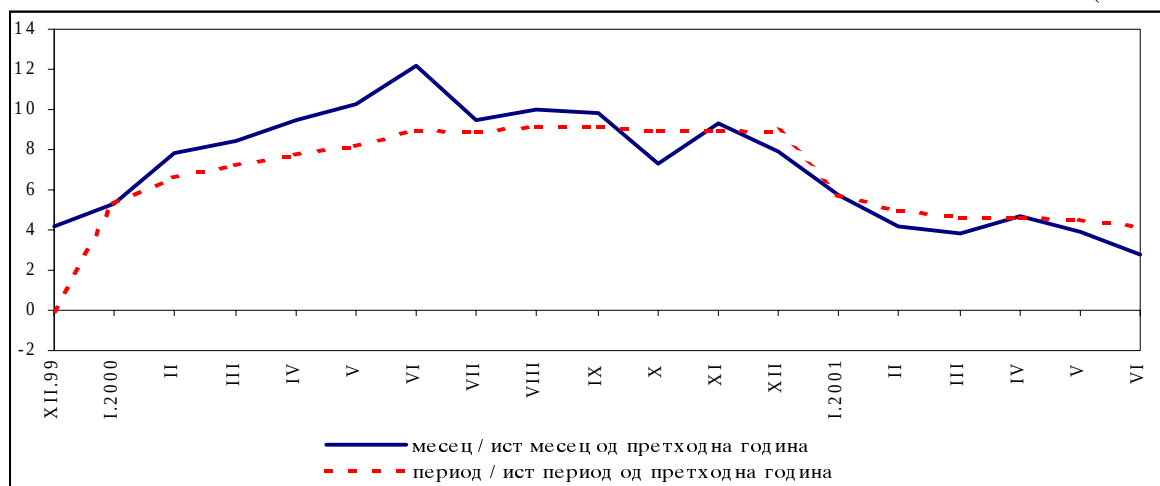
Динамиката на движење на цените на производителите на индустриски производи во првото полугодие од 2001 година најмногу беше под влијание на промените на цените на суровата нафта на светските берзи, кои го детерминираа движењето на цените на производителите на нафтени деривати во Република Македонија. Исто така, тие беа и под влијание на движењето на цените на прехранбените производи поради промените на цената на земјоделските производи (главно житото и зеленчукот), кои претставуваат инпути во прехранбената индустрија.

Така, во првите шест месеци од 2001 година, во однос на истиот период од претходната година, цените на производителите на индустриски производи во просек беа повисоки за 4,2%. Анализирани според намената, зголемување е регистрирано кај сите три компоненти. Притоа, најзначаен пораст од 5,5% остварија цените на производителите на стоки за лична потрошувачка, додека цените на производителите на материјал за репродукција и на средства за работа се зголемија за 3,2% и 1,4%, соодветно. Во рамки на водечките индустриски гранки, позабележителен пораст на цените е забележан кај производството на прехранбени производи (за 9,6%) и нафтени деривати (за 8,3%). На годишна основа (јуни 2001 / јуни 2000 година), цените на производителите на индустриски производи се повисоки за 2,8%.

Графикон 4

Движење на цените на производителите на индустриски производи

(во %)

Движењето на цените на производителите на индустриски производи по месеци имаше различна динамика. Притоа, најизразен пад е регистриран во јануари (за 1,9%), што се должи на намалувањето на цената на нафтените деривати согласно падот на цената на суровата нафта на светските берзи. Сосема спротивните движења на светските берзи во февруари, детерминираа висок пораст на цените на нафтените деривати (за 8,9%) и во соодветниот месец резултираа со највисок месечен пораст на цените на производителите на индустриски производи во текот на првата половина од 2001 година (за 1,9%).

1.3. Пазар на работна сила

Во првата половина од 2001 година, во Република Македонија остана актуелен проблемот на високата невработеност. Иако тој главно произлегува од нејзиниот структурен карактер, сепак во првата половина од 2001 година овој проблем беше

дополнително актуелизиран со реформите во јавната администрација во насока на намалување на бројот на вработените во државните органи, установи и институции, што резултираше со поизразен пад на вработеноста во нестопанските дејности. Од друга страна, намалената економска активност поради влошената безбедносна состојба во државата немаше позначителен негативен одраз врз вработеноста, со оглед на фактот што вработеноста во стопанските дејности забележа минимален пад.

Табела 3

Вработеност по сектори во Република Македонија

	31.12.2000	31.01.2001	28.02.2001	31.03.2001	30.04.2001	31.05.2001	30.06.2001
Вкупно	307.220	306.822	305.331	304.706	303.669	303.200	302.558
Стопански дејности	220.064	219.868	220.199	221.308	220.877	220.565	219.891
од тоа:							
- индустрија и рударство	111.780	111.780	112.140	112.792	112.493	112.543	112.170
Нестопански дејности	87.156	86.954	85.132	83.398	82.792	82.635	82.667

Бројот на вработените во Република Македонија на крајот на јуни 2001 година изнесуваше 302.558² лица и во однос на крајот на декември 2000 година беше понизок за 4.662 лица, или за 1,5%. Ваквиот пад првенствено се должи на намалениот број вработени во нестопанските дејности (за 5,1%) при што нивниот број на крајот од јуни 2001 година се сведе на 82.667 лица, додека бројот на вработените во стопанските дејности беше речиси непроменет (пад од 0,1%) и изнесуваше 219.891 лице (72,7% од вкупниот број вработени). Притоа, 112.170 лица беа вработени во индустријата и рударството, што претставува 51,0% од работниците во стопанските дејности, или 37,1% од вкупниот број на вработени. Во споредба со крајот од 2000 година, вработеноста во индустријата и рударството е зголемена за 0,3%.

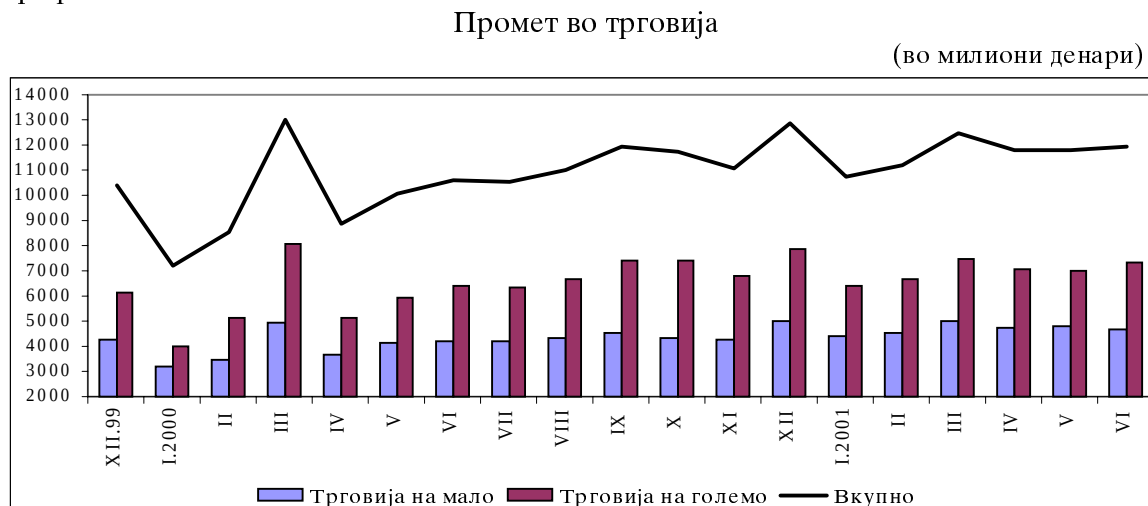
1.4. Промет во трговија

Во периодот јануари - јуни 2001 година во трговијата е остварен вкупен промет од 69.992 милиони денари³, кој во споредба со истиот период од претходната година е номинално зголемен за 20,1%. Меѓутоа, и покрај регистрираната релативно висока стапка на пораст, во првата половина од 2001 година е забележана забавена динамика на растот на вкупниот промет во трговијата. Намалениот интензитет на пораст се должи на: а) намалената економска активност и надворешно-трговска размена поради влошената безбедносна состојба во државата; б) воздржаноста на економските субјекти во услови на неизвесност поради случувањата во северо-западниот дел од земјата; в) воздржување од поголема потрошувачка кај населението под влијание на психолошкиот фактор од воената криза; и г) високата споредбена основа од првата половина од 2000 година, кога трговијата на големо и мало беше најекспанзивна дејност во земјата, особено пред воведувањето на ДДВ.

² Редовен месечен податок од Државниот завод за статистика на Република Македонија, кој се изработува според различна методологија од онаа што Заводот ја користи при изготвувањето на годишната анкета на работната сила.

³ Проценети податоци на Државниот завод за статистика на Република Македонија.

Графикон 5

Набљудувано по квартали, во двата квартала од 2001 година е регистриран приближно идентичен пораст на прометот во трговијата. Така, во споредба со истиот период од 2000 година, во првиот квартал вкупниот промет во трговијата е зголемен за 19,8%, а во вториот квартал за 20,5%. Највисоки месечни стапки на пораст на прометот во трговијата се регистрирани во март (11,6%) и февруари (4,2%), што коинцидира со почетокот на воената криза, кога под влијание на психолошки фактори беше регистрирана зголемена потрошувачка.

Структурно анализирано, зголемениот промет во трговијата е резултат на истовремен пораст на прометот во трговијата на мало и трговијата на големо. Така, прометот во трговијата на мало во првото полугодие од 2001 година достигна 28.114 милиони денари, остварувајќи пораст од 19,2% во однос на истиот период од претходната година. Остварениот промет во трговијата на големо достигна 41.878 милиони денари, што е за 20,8% повеќе во споредба со првата половина од претходната година.

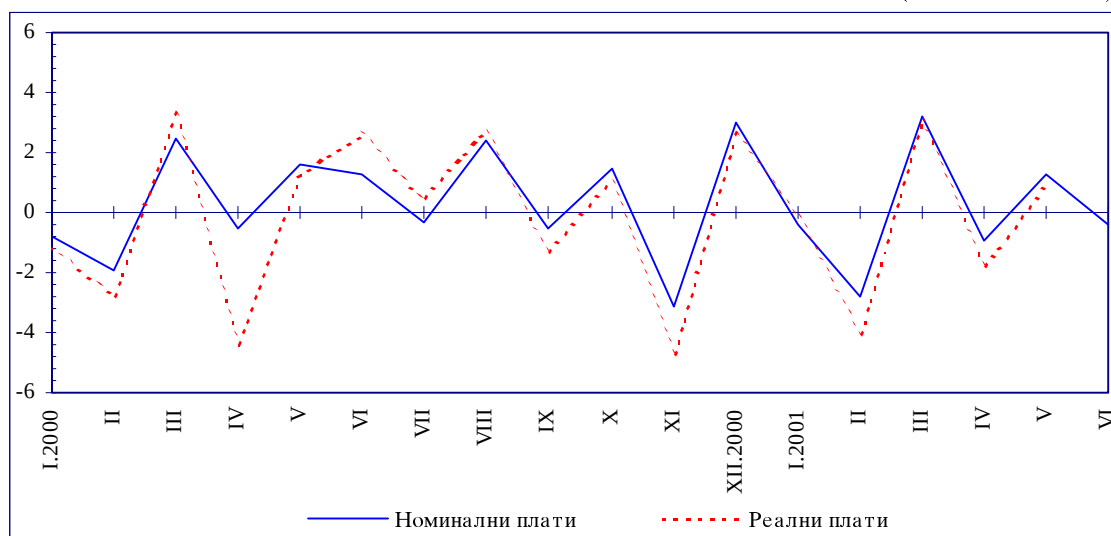
Реалниот пораст на вкупниот промет во трговијата во првата половина од 2001 година, во однос на истиот период од претходната година, изнесува 14,9%. Притоа, прометот во трговијата на мало реално е повисок за 11,4%, а во трговијата на големо за 17,3%.

1.5. Политика на плати

Заради одржување на макроекономската стабилност во државата, како и досега, така и во првата половина од 2001 година, политиката на плати беше во координација со монетарната и фискалната политика. Притоа, контролата на порастот на платите се применуваше кај јавниот сектор и кај правните субјекти кои не се во потполност приватизирани. Главна цел на лимитирањето на порастот на платите е контрола на личната потрошувачка, заради спречување на притисоци врз цените и појава на трошочна инфлација.

Графикон 7

Динамика на движење на просечните исплатени нето плати
(во %, по месеци)

Сепак, ефективната примена на законот за контрола на платите е сè помала, со оглед на фактот што само мал дел од претпријатијата во земјата останаа неприватизирани. Ваквата констатација ја потврдува регистрираниот пораст на платите во првото полугодие од 2001 година. Имено, номиналната просечна нето плата по работник во Република Македонија во периодот јануари - јуни 2001 година изнесуваше 10.445 денари и во однос на истиот период од претходната година беше повисока за 4,5%. Остварениот пораст на платите беше детерминиран првенствено од зголемувањето на платите во дејностите: вадење руда и камен (36,4%), рибарство (10,6%) и финансиско посредување (8,8%)⁴. Споредено на годишна основа (јуни 2001 / јуни 2000 година), номиналната просечно исплатена нето плата е повисока за 2,8%.

Согласно повисокиот пораст на трошоците на животот во однос на номиналниот пораст на просечната нето плата, во првото полугодие од 2001 година во однос на истиот период од претходната година просечна нето плата е реално пониска за 1,4%. Исто така, во однос на истиот месец од 2000 година, во јуни 2001 година реалната просечна нето плата по работник во Република Македонија беше пониска за 3,8%.

1.6. Фискална политика⁵

Доминантна карактеристика на првата половина од 2001 година во фискалната сфера е значителното намалување на приходите, при истовремен интензивен пораст на расходите на буџетот. Главен детерминиращки фактор за ваквата состојба е влошената безбедносна состојба во Република Македонија, која трае од февруари 2001 година. Имено, воената криза во државата предизвика намалување на севкупната економска и надворешно-трговска активност и потфрлање во остварувањето на планираните даночни приходи, како и отсуство на очекуваните приливи од странство. Од друга страна, во првата половина од годината државата се соочи со значително

⁴ Од мај 2001 година, Државниот завод за статистика на Република Македонија стартуваше со Нова национална класификација на дејности при пресметка на индексот на просечната нето плата, според која нема поделба на дејностите на стопански и нестопански.

⁵ Според податоци од Министерството за финансии.

високи расходи за воени и безбедносни потреби, што во услови на намалени приходи резултираше со дефицит во буџетот.

Табела 4

Вкупни буџетски приходи

(во милиони денари)

	Јануари - Јуни		Индекс 2001/2000	Структура во %	
	2000	2001		2000	2001
Вкупни приходи на буџетите	29.535	25.234	85,4	100,0	100,0
1. Изворни приходи	25.935	23.532	90,7	87,8	93,3
од тоа:					
Даночни приходи:	24.313	21.440	88,2	82,3	85,0
- персонален данок	5.079	3.609	71,1	17,2	14,3
- данок од добивка	1.452	1.565	107,8	4,9	6,2
- данок на додадена вредност	7.586	7.887	104,0	25,7	31,3
- акцизи	5.877	5.285	89,9	19,9	20,9
- царини	4.292	2.974	69,3	14,5	11,8
Неданочни приходи:	1.622	2.092	129,0	5,5	8,3
- претприемачки приход	663	1.262	190,3	2,2	5,0
- такси и надоместоци	637	520	81,6	2,2	2,1
2. Капитални приходи	408	216	52,9	1,4	0,9
3. Трансфери и донации	1.656	329	19,9	5,6	1,3
4. Финансирање	1.536	1.157	75,3	5,2	4,6
Задолжување во странство	1.536	607	39,5	5,2	2,4
Приходи од приватизација	-	550	-	-	2,2
Вишок од претходна година*	717	5.408	754,3	-	-

* Во вкупните приходи на буџетот во периодот јануари-јуни 2001 година не е вклучен остварениот вишок од претходната година. Заради споредливост на податоците, истата ставка е одземена од вкупните буџетски приходи во периодот јануари-јуни 2000 година.

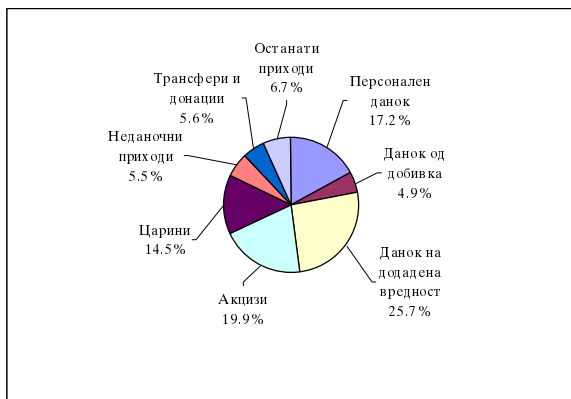
Така, во првите шест месеци од 2001 година вкупните приходи на буџетот изнесуваа 25.234 милиони денари и во споредба со истиот период од претходната година беа пониски за 14,6%. Намалувањето коинцидира со ескалацијата на воените дејствија во северо-западниот дел од земјата и крајно влошените макроекономски услови на работење кои посебно дојдоа до израз во вториот квартал од годината. Тоа резултираше со значително пониски приходи на буџетот во вториот квартал од годината во однос на остварените приходи во првиот квартал (за 14,4%). Исто така, треба да се има предвид и високата споредбена основа од претходната година, кога беше регистриран висок прилив во буџетот по воведувањето на данокот на додадена вредност (во април 2000 година).

Изворните приходи на буџетот (даночни и неданочни приходи) во првата половина од 2001 година изнесуваа 23.532 милиони денари, што во однос на истиот период од минатата година претставува пад од 9,3%. Тоа исклучиво се должи на падот на даночните приходи (за 11,8%), со оглед на зголемувањето кај неданочни приходи (за 29,0%). Меѓутоа, учеството на изворните приходи во вкупните буџетски приходи е повисоко за 5,5 процентни поени и достигна 93,3%. Ваквото зголемување е за сметка на намаленото учество на трансферите и донациите (за 4,3 процентни поени) и на задолжувањето во странство (за 2,8 процентни поени), со што нивните учества во вкупните буџетски приходи се сведоа на 1,3%, односно 2,4%, соодветно. Имено, во првото полугодие од 2001 година приливот врз основа на странски донации е за 5 пати понизок во споредба со истиот период од 2000 година, при што позначителен прилив е регистриран во јуни 2001 година (239 милиони денари). Истовремено, приливите врз

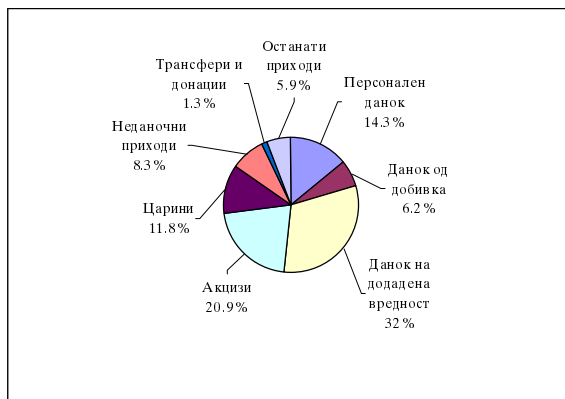
основа на задолжување во странство се намалени за 2,5 пати, а целокупниот регистриран прилив е остварен во февруари 2001 година.

Графикон 6

Структурно учество на компонентите на вкупните буџетски приходи
I - VI. 2000 година

I - VI. 2001 година

Падот на буџетските приходи во првата половина од 2001 година во најголем дел е последица на потфрлање во наплатата кај повеќе позначајни видови на даночни приходи, а најмногу кај приходите од царини (за 30,7% пониски приходи во споредба со истиот период од 2000 година). Ова кореспондира со намалениот обем на надворешно-трговска размена поради воената криза во земјата. Скромен пораст е регистриран единствено кај приходите од данокот од добивка и данокот на додадена вредност (за 7,8% и 4,0%, соодветно).

Вкупните буџетски расходи во периодот јануари - јуни 2001 година достигнаа 30.728 милиони денари, што претставува значителен пораст од 27,5% во однос на истиот период од минатата година. Притоа, најголем дел од расходите на буџетот во првата половина од 2001 година беше реализиран во вториот квартал од годината, така што расходите во вториот квартал ги надминаа истите во претходниот квартал за речиси една четвртина.

Табела 5

Вкупни буџетски расходи

(во милиони денари)

	Јануари - Јуни		Индекс 2001/2000	Структура во %	
	2000	2001		2000	2001
Вкупни буџетски расходи	24.095	30.728	127,5	100,0	100,0
1. Тековни трошоци	20.658	24.449	118,4	85,7	79,6
- Плати и наемнини	7.930	8.218	103,6	32,9	26,7
- Стоки и услуги	2.816	5.712	202,8	11,7	18,6
- Трансфери	9.069	8.560	94,4	37,6	27,9
- Камати	843	1.959	232,4	3,5	6,4
2. Капитални трошоци и нето позајмување	1.874	5.061	270,1	7,8	16,5
3. Резерви	43	53	123,3	0,2	0,2
4. Фонд кај НБРМ за поддршка на монетарната политика	700	0	0,0	2,9	0,0
5. Финансирање	820	1.165	142,1	3,4	3,8
Отплата на главница (амортизација)	820	1.165	142,1	3,4	3,8

Најголем дел од расходите на буџетот во првата половина од 2001 година отпаѓа на тековни трошоци и на капитални трошоци и нето позајмување, како одраз на зголеменото трошење на државата за воени и безбедносни потреби. Така, за тековни расходи од буџетот беа потрошени вкупно 24.449 милиони денари (79,6% од вкупните расходи), или за 18,4% повеќе во споредба со истиот период од претходната година. Структурно набљудувано, најмногу се зголемени расходите за стоки и услуги, со што нивното учество во вкупните расходи оствари пораст од 6,9 процентни поени и достигна 18,6%. Висок пораст бележат и капиталните трошоци и нето позајмувањата. Имено, во анализираниот период тие се зголемени за 2,7 пати, поради значителниот пораст на инвестициите во основни средства. Притоа, нивното учество во вкупните расходи на буџетот достигна 16,5% (наспроти 7,8% во истиот период од 2000 година).

Табела 6

Приходи и расходи на фондовите на буџетот
(во милиони денари)

	Јануари - Јуни 2001			
	Вкупни приходи	Индекс 2001/2000	Вкупни расходи	Индекс 2001/2000
Социјални фондови	20.631	111,1	20.646	111,4
- за пензиско и инвалидско осигурување	11.858	109,0	12.274	110,5
- за здравствено осигурување	6.255	110,4	5.900	109,2
- за вработување	2.518	124,0	2.472	122,4
Фонд за патишта	2.046	165,7	2.095	170,0

Вкупните приходи на социјалните фондови (Фонд за пензиско и инвалидско осигурување, Фонд за здравство и Фонд за вработување) во првите шест месеци од 2001 година изнесуваа 20.631 милион денари, што во однос на истиот период од претходната година претставува пораст од 11,1%. За приближно ист процент, односно за 11,4% се зголемени и расходите на овие фондови, кои достигнаа 20.646 милиони денари и беа речиси еднакви со остварените приходи. Исто така, во анализираниот период приходите и расходите на Фондот за патишта бележат значителен пораст (65,7% и 70,0%, соодветно).